Tankönyv-reform - 1947

1947- ben többnyire kézzel írott jegyzetekből tanultunk, mert 1945 után az addigi tankönyvek „nemkívánatossá" váltak. Néhány régi, kopott könyv azért elő-elő került, amit nagy szorgalommal igyekeztünk mi magunk is „korszerűsíteni", de szabad vélemény-nyilvánítással legalábbis érdekesebbé tenni. Mikor boldogemlékű ***Nagy Lacit*** *elbűvölte a Gönczy Sanyi zongoráján elhangzott „Tavaszi zsongás", és elcsodálkozott Kovács Zsiga „kottista" hegedűjátékán mellyel a „****Marseillaise****"-t produkálta, az eladdig „csak hallásból játszó" Csoli - ahogy azt 2003.augusztus 11-i levelében emlékezi - elhatározta, hogy kiműveli Istenadta tehetségét kottaolvasással. Burai Zoli bácsitól vett is egy-két zeneórát - aztán inkább csodakapus lett. Hanem fizika órán azért a hőtan titkaiban való elmerülés helyett a hegedű-fogások járhattak eszében, mert azt vetette a könyv margójára, épp tavaszidején, merthogy a könyv 175.oldalára került a becses dokumentum.*

A ***köreiek****et a fizika felettébb vonzhatta, mert több nyilatkozatuk jelenik meg az öreg könyv sárgult lapjain. A desztillálás fejezet* ***Czank Nácit*** *nyűgözte le ugyanezen tankönyvünkben, két aláírással is igazolta a tétel helyességét - valószínűleg a pálinkafőzés csodája és gyakorlati ismeretei alapján.*

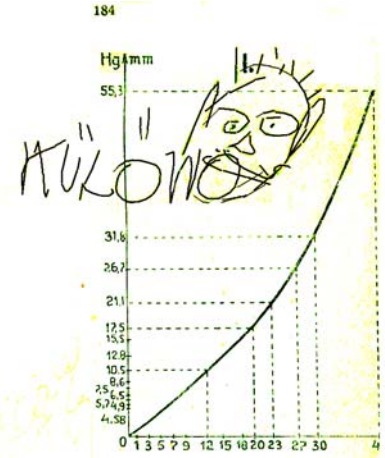

Nem bizonylatolható, hogy melyikünk csodálkozott el a 184. oldal grafikonján. Ez tavasz-okú megdöbbenés lehetett, mert az oldalszám okán akkor merülhetett fel a meglepetés. M á s k ü l ö n ö s d o l g o k okoztak izgalmat a férfiasodó lelkekben kikelet idején.

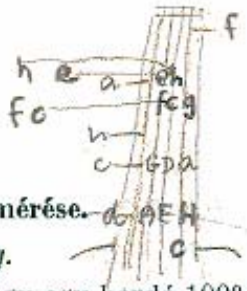

175

4. A hőmennyiség és mérése.

a) *A hőmennyiség.*

A hőmennyiség. Könnyű belátni, hogy egy hordó 100° C hőfokú víz és egy pohár 100° C hőfokú víz között hőtani szempontból nagy a különbség, bár ezt a különbséget hőmérővel észrevenni nem tudjuk. Egy hordó vizet több tüzelővel forralhatunk fel, mint egy pohár vizet, egy hordó forró vízzel több jeget olvaszthatunk meg, mint egy pohár forró vízzel. Úgy képzeljük el hogy a hordó forró vízben nagyobb mennyiségű meleg van, mint a pohár forró vízben.

Desztillálás. *Azt az eljárást, amellyel valamilyen folyadékot melegítés által elpárologtatunk, s aztán lehűtéssel ismét folyékonnyá tesszük, desztillálásnak nevezzük.* A folyadékot edényben melegítjük (rendesen a forráspontig) és a felszálló gőzöket olyan csövön vezetjük keresztül, amelyet áramló hideg víz vesz körül. A hideg víz hatására a gőz lecsapódik, miközben a hideg víz felmelegszik, és a folyékonnyá vált anyag egy tálban gyűlik össze. A kútvízből, forrásvízből így lehet tiszta, „desztillált" vizet előállítani. Így főzik a gyümölcsök cefréjéből a pálinkát.

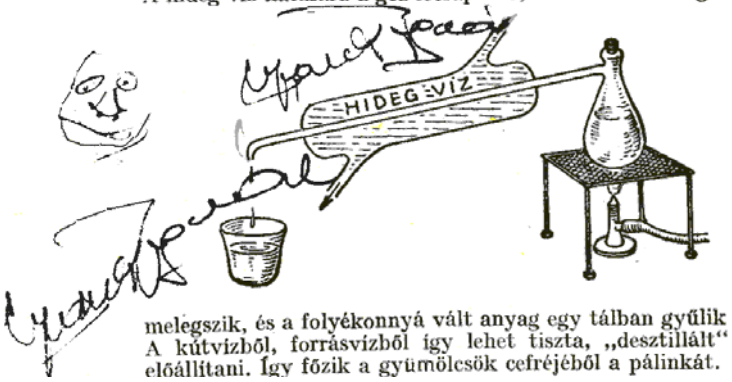

A párisi béke akkor még éppen kötődő-félben lévén, nem lehetett tudni, hogy Erdély magyar marad-e. Ezért Csinády Gerő bácsi ott Debrecenben a tankönyvhiányt enyhítendő „FÖLDRAJZ" könyvét úgy szerkesztette nagy bölcsességgel, hogy nem Magyarország, hanem a Kárpátmedence földrajzát írta meg. Ez azonban nem lehetett akadálya annak, hogy az 1561.-ben alapított egykori híres debreceni Méliusz-féle nyomdában készült első demokratikus református tankönyv foszlós papírra nyomott oldalain meg ne nyilatkozzon ezuttal is a ***hetedik osztály.***

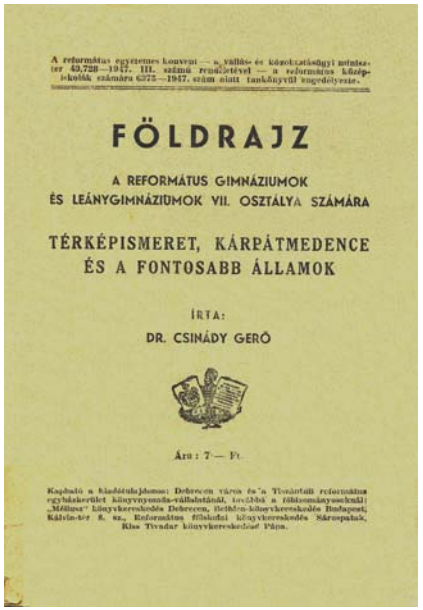
A református egyetemes konvent — a vallás- és közoktatásügyi miniszter 49,738—1947. III. számú rendeletével — a református középiskolák számára 6375—1947. szám alatt tankönyvül engedélyezte.

FÖLDRAJZ

A REFORMÁTUS GIMNÁZIUMOK
ÉS LEÁNYGIMNÁZIUMOK VII. OSZTÁLYA SZÁMÁRA

TÉRKÉPISMERET, KÁRPÁTMEDENCE
ÉS A FONTOSABB ÁLLAMOK

ÍRTA:
DR. CSINÁDY GERŐ

Ára: 7— Ft

Kapható a kiadóhivatalban: Debrecen város és a Tiszántúli református egyházkerület könyvnyomda-vállalatánál, továbbá a főiskolai nyomdászoknál: „Méliusz" könyvkereskedés Debrecen, Bethlen-könyvkereskedés Budapest, Kálvin-tér 8. sz., Református főiskolai könyvkereskedés Sárospatak, Kiss Tivadar könyvkereskedése Pápa.

Egy tapasztalt, tisztán-látó ***ismeretlen szerző****-osztálytársunk a nyugat-európai iparvidékkel szemben a szerelem mindenhatóságát zengte el a margón, pedig ősszel jöhetett rá a nagy érzelem, hiszen a 25.oldalon díszlik a klasszikus állásfoglalása..*

Valamely zseniális osztálytársunk *meg előre jelezte a „hidegháborút", USA és szovjet tankok szembenállásával, épp a könyv „nyugatról" sora fölött. Pedig hát mindez csupán ezoterikus véletlen műve lehetett, mert Kiss Géza tanár úr ezt azért mégsem tudhatta. Vagy (ki tudja?).*

25

3. *Nyugat-Európában* ezzel szemben *inkább iparvidék.* Az ősbegyek gazdag ásványkincsei, hatalmas szén és érc előfordulások az ipar különböző ágait annyira kifejlesztették, hogy ez a mezőgazdasággal szemben a tájnak uralkodó jelleget kölcsönöz.

4. *Dél- és Közép-Európában* a kultúrtájak keverednek egymással. Mezőgazdasági tájak (kisebb medencék, völgyek stb.), bánya- és iparvidékek, valamint az erdőgazdálkodás területei kisebb területen is váltogatják egymást és meglehetős egyensúlyban vannak.

4. Európa lakossága.

127

nyugatról kapja, de ennek jórészét a hegyvidék felfogja. A nyári nagy aszály és a téli hideg a hatalmas szarvasmarha- és lóállományt is megtizedelte. A szilaj pásztorkodás (cowboyok) ma már nem kizárólagos foglalkozás. Egyre nagyobb területeket fognak be földművelésre. Részben ártézi kutak fúrása és öntözés segítségével, részben ú. n. száraz gazdálkodással. Ez abban áll, hogy a földet mélyen felszántják, a felső rétegben boronálással a hajcsövességet megbontják, majd 1—2 évig parlagon hagyják. Ezáltal több év csapadékmennyiségét összegyűjtik. Ma a prérin terem a legjobb minőségű amerikai búza.

4. A *Cordillerák hegyvidéke* tájképi szépségekben bővel-

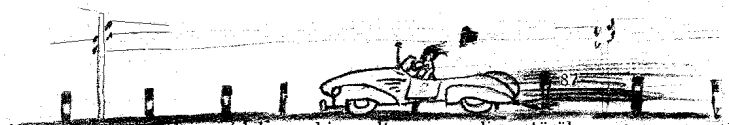

így Szendró elesett, a védelemre kivonult sereg pedig a török közeledésének hírére s a járvány miatt szétfutott. Maga Albert is Bécsbe igyekezett, de Neszmélyben meghalt.

19. KÜZDELEM A TÖRÖK HATALOM ELLEN.

I. Albert halála után a magyar nemzet nagy része olyan uralkodót akart választani, aki maga is vitéz katona és az ország haderejét külföldi segítséggel is növelni tudja. Így esett a választás *Ulászló* (1440—1444) lengyel királyra, Erzsébet özvegy királyné azonban Albert halála után született kisfiát, *Lászlót megkoronáztatta, s vele együtt Frigyes császárhoz menekült.* A magyar koronát is magával vitte, *Giskrát,* a Felsőmagyarországra magukat befészkelő cseh husziták vezérét pedig hadaival együtt zsoldjába fogadva, megindította a polgárháborút Ulászló ellen. A cseh rablóvezér a Felvidéken László nevében kormányzott ugyan, de teljesen önállósította magát. A békét a hadakozó felek csak 1442-ben kötötték meg.

Vajda Tóni, *ágrólszakadt kárpátaljai menekült társunk, eggyel fölöttünk, egy „Jaguár" –t remélt a békétől. Jóval később, mint mérnök, egy LADÁ-ig el is jutott. Nem csoda, hogy csak eddig, mert épp a „török hatalom" címszó közelébe rögzítette álmai meseautóját. A típusválasztás viszont megóvta a gyorshajtás magas pönáléjától.*

Barcsay Laci *még a békeegyezmény aláírása előtt igyekezett tető alá hozni az önálló Erdélyi Fejedelemség kikiáltását (ősi jogon, de ezúttal kibővítve a Szörényi Bánsággal). A hadsereg hegyi alakulatainak egyenruhája el is készült - egyelőre a könyv megfelelő lapszélén.*